

Rafko Valenčić

**KAREL JAMNIK (1891.-1949.)
APOSTOLSKI ADMINISTRATOR RIJEČKE
BISKUPIJE (1947.-1949.)**

Prof. dr sc. Rafko Valenčić, KBF u Ljubljani

UDK: 282[27[262.136.5 K.JAMNIK]:262.3 RIJEČKA BISKUPIJA](497.4)+(497.5-3)(091)

Prethodno priopćenje

Karel Jamnik (1891.-1949.), župnik i dekan u Trnovem (Ilirska Bistrica, Slovenija), imenovan je godine 1947. apostolskim administratorom Riječke biskupije. Službu je obavljao dvije godine (1947.-1949.). Njegov je svećenički život i rad obilježen dvama političko-ideološkim sustavima prošloga stoljeća: fašizmom koji je u tim krajevima na društvenom i crkvenom području vršio talijanzaciju (u školi i javnosti, u Crkvi i u vjerskom odgoju), te komunizmom koji je u poratnim godinama ometao ili čak onemogućivao pastoralni rad Crkve. U pastoralnom radu Jamnik se pozivao na bogatu pastoralnu tradiciju, prisutnu u susjednoj Ljubljanskoj biskupiji od vremena biskupa Antona Bonaventure Jegliča (1850.-1937.; ljubljanski biskup 1898.-1930.) kojoj je dekanat Trnovo pripadao od godine 1830. Ova se tradicija zasnivala na vjerskoj i kulturnoj ulozi pastoralnoga rada svećenika i crkvene zajednice (odgoj vjernika, priprava na brak i briga za obitelj, staleške nedjelje, kategorijalni pastoral, bratovštine i udruge, socijalni i gospodarski rad Crkve), te na solidarnosti svećenika u duhovnom i pastoralnom radu.

Kao administrator, Jamnik je davao prioritet gorućim pitanjima u poratnim prilikama: manjku svećenika zbog odlaska talijanskih svećenika i biskupa U. Camozza (1947.), otvaranju Bogoslovnog sjemeništa i Visoke teološke bogoslovne škole u Rijeci, tekućim pastoralnim i administrativnim pitanjima, odnosu s političkom vlašću osobito glede svećeničkih staleških društava koje su komunisti htjeli pridobiti na svoju stranu. U pastoralnim i društvenim pitanjima Jamnik se pokazao kao mudar voditelj, savjetnik svećenicima i vjernicima, vjeran crkvenoj disciplini i zajedništvu Crkve.

Ključne riječi: *Karel Jamnik (1891.-1949.), apostolski administrator Riječke biskupije (1947.-1949.), pastoralni rad, vrijeme fašizma i komunizma, pastoralni prioriteti, poslijeratne prilike.*

Uvod

Imajući pred očima 58 godina života i nešto više od dvije godine službe apostolskog administratora mons. Karla Jamnika, prema današnjim mjerilima, one znače tek osrednje godine života i početak neke službe u kojoj čovjek još nije mogao u potpunosti razviti svoje talente i ostvariti nacрте. Time je i naša znanstvena obrada Jamnikova rada sužena na uzak krug podataka i ocjena za vrijeme njegove dvogodišnje službe apostolskog administratora. To je jedna strana medalje.

Druga je, mnogo složenija strana, vrijeme u kojemu je Jamnik živio u crkvenim prilikama i društvenim sustavima i to prije, za vrijeme i poslije rata, pod različitim autoritetima jedne i druge strane. Božjom providnošću bio je pozvan biti tvorcem i svjedokom jednog vremena.

Nakon priključenja Slovenskog Primorja i Istre Jugoslaviji Pariškim ugovorom (10. veljače 1947.) te odlaskom trećeg riječkog biskupa mons. Uga Camozza u Italiju (riječki biskup, 1938.-1947.), apostolskim administratorom Riječke biskupije imenovan je Karel Jamnik, župnik i dekan u Trnovu (danas Ilirska Bistrica).

1. Životni put

Karel Jamnik rođen je 13. rujna 1891. u seljačkoj obitelji u selu Brankolovo u blizini Velikih Lašča (Dolenjska). Na tim prostorima rođene su poznate osobe koje su zadužile slovensku kulturu: protestantski pisac i prevoditelj Primož Trubar (1508.-1588.), renesansni kompozitor Jakobus Gallus Petelin (1550.-1591.), a u 19. stoljeću književnici Josip Stritar i Fran Levstik. Nakon pučke škole u Velikim Laščama i gimnazije u Ljubljani, teološki je studij započeo u Gorici kao bogoslov Tršćanske biskupije. Premda rođen u Ljubljanskoj biskupiji, Jamnik se odazvao pozivu tršćanskog biskupa Andreja Karlina (1857.-1933.), rodom iz Škofje Loke, koji je zbog oskudice svećenika pozvao mlade kandidate iz drugih krajeva za svećeničku službu u svojoj biskupiji. Među njima je bio i Karel

Jamnik.¹ Zbog ratnih godina studij je nastavio u Ljubljani, gdje ga je biskup Andrej Karlin zaređio za svećenika 1916. godine.

Kao mladomislik K. Jamnik imenovan je kapelanom u župi sv. Jakova u Trstu (1916.-1920.), kasnije za kurata u Slivju (1920.-1935.). Župa (kuracija) godine 1934., zajedno s drugim župama dekanata Hrušice (Hrušica, Slivje, Podgrad, Golac, Pregarje), pripala je Riječkoj biskupiji. Godine 1935 Jamnik dolazi za župnika u Trnovo (Ilirska Bistrica), gdje kao župnik i dekan ostaje do smrti 3. studenoga 1949. Bio je začasni kanonik riječkoga kaptola i konzultor biskupa Uga Camozza.

Za vrijeme fašizma Jamnik je dijelio sa subraćom svećenicima i vjernim pukom brigu za očuvanje vjere i slovenske riječi u Crkvi, dok je za vrijeme rata branio stanovništvo pred Talijanima i Nijemcima, četnicima i partizanima. Neko je vrijeme (1942.) proveo zajedno s drugim svećenicima u internaciji u Veroni, u Italiji. Njegova pastoralna zalaganja u Trstu, Slivju i Trnovu obuhvaćala su odgoj mladeži u vjeri i vjernosti narodu, brigu za duhovna zvanja, početak slovenskog školstva zajedno sa školskim sestrama Notre Dame u Trnovu nakon kapitulacije Italije 1943. godine. Sestre su vodile pučku školu, nižu gimnaziju, internat za djevojke, gospodarsku školu. Za vrijeme rata doživio je paljenje sela u domaćoj i susjednoj župi (1942.), ubojstvo i internaciju desetaka njihovih stanovnika, na dan završetka rata ubojstvo svećenika Viktora Perkana na sprovodu jednog mladića (Jelšane, 9. 5. 1945.), dvije godine kasnije ubojstvo Miroslava Bulešića (24. 8. 1947.), nešto kasnije izginuće svećenika Alojza Kristana (14. 8. 1947.).² Nikakvo čudo da je obolio od šećerne bolesti, a godine 1948. doživio lagani moždani udar. Na dan 2. studenog 1949. obavio je na groblju u Trnovu molitve za pokojne, sljedećeg dana, 3.

1 Između drugih navodimo Jakoba Sokliča (rođen 1893. na Bledu, umro 1973. u Slovenj Gradcu) koji je neko vrijeme djelovao u Istri. Poznat je kao vrijedan kulturni djelatnik i ljubitelj umjetnosti (Sokličeva galerija u Slovenj Gradcu). Iz Češke došao je u Slovensko Primorje Jožef Tabacky, rodom šlezijски Nijemac koji je bio kao župnik u Trnovu godine 1935. protjeran od Talijana preko granice u Austriju.

2 Prisjetimo se ubojstva svećenika Miroslava Bulešića u Lanišću (24. 8. 1947.). Usp. Tamara GRIESSER-PEČAR, *Cerkev na zatožni klopi*, Družina, Ljubljana, 2007., str. 507-509; Ivan SIMČIČ, *Župnija Jelšane med državami in sistemi* (diplomski rad), Filozofska fakulteta Univerze u Ljubljani, Jelšane, 2000. (?), str. 43-46, 49-50.

Studenog, umro je od od moždanog udara.³ Sahranjen je na groblju u Trnovu 5. studenog 1949. Sahranu je vodio tadašnji administrator Ljubljanske biskupije mons. Anton Vovk (1900.-1963.; administrator i kasnije biskup 1946.-1963.); njegov je nagrobni govor sačuvan u Nadbiskupijskom arhivu u Ljubljani.⁴

2. Duhovni lik svećenika K. Jamnika

Jamnik se odlikovao mirnim i odlučnim karakterom te aristokratskim nastupom. Premda pomalo rezerviran u ophođenju s ljudima, bio je odlučan u čuvanju njihovih prava pred vlastima koje su se često mijenjale. Obdaren socijalnim osjećajem odazivao se na nepravdu moćnika u obranu siromašnog puka. Znanje stranih jezika – pored latinskog, talijanskog i njemačkog, služio se francuskim te djelomično engleskim jezikom, što je za ono doba bila rijetkost.

Među svećenicima koji su se tjedno, obično ponedjeljkom, sakupljali oko njega na bratski razgovor, rješavanje pastoralnih pitanja i odmor, imao je nesporn autoritet. Okružen kapelanima, obično dvojicom, odnosno u vrijeme rata čak četvoricom te još dvojicom umirovljenih, koji su boravili u samostanu sestara i pomagali u pastvi, brinuo se za opširnu pražupu Trnovo s 20 sela i 16 filijala, koliko je tada – pored župne crkve u Trnovu i gradske u Bistrici – brojila župa. Potrebno je napomenuti da je već biskup I. Sain (1925.-1932.) imenovao posebnog kapelana za talijanske vojnike i namještenike u Bistrici (tu su živjeli talijanski vojnici i civili), za vrijeme A. Santina (1933.) Talijani su zahtijevali još jednu misu s talijanskom propovijedi, dok su učitelji od djece zahtijevali prisustvovanje talijanskoj misi i propovijedi.⁵

Za vrijeme rata, po narudžbi biskupa U. Camozza, Jamnik se brinuo za izbjeglice i prognanike koji su bili internirani u južnoj Ita-

3 Usp. Lojze ŠKERL, *Karel Jamnik, Primorski slovenski biografski leksikon*, I. knjiga, Gorica (Italija), 1981., str. 566; Blaž Otrin (ur.), Anton VOVK, *V spomin in opomin*, Ljubljana, 2003., str. 179; Marija ČIPIĆ REHAR, *Cerkev in oblast na Primorskem v letih 1945-1953*, Družina, Ljubljana, 2007., str. 154. Autori pravilno navode kao dan smrti 3. 11. 1949., dok drugi navode 4. 11. 1949.

4 Govor mons. A. Vovka sačuvan je u izvornom obliku, usp. Nadškofijski arhiv Ljubljana (NŠAL), Škofje, Vovk, šl. 80/18.

5 Usp. Lavo ČERMELJ, *Slovenci in Hrvatje pod Italijo med obema vojnama*, Slovenska Matica v Ljubljani, Ljubljana, 1965., str. 232-233.

liji. Odlučno se zauzeo za sjemeništare iz svoje župe i susjednih župa koji su – u znak prosvjeda – bez dozvole poglavara došli vlakom izravno do njega potužiti mu se na situaciju u sjemeništu: glad i hladnoću. Odlučno se stavio na stranu đaka i protiv vicerektora Tamburinja, uz napomenu da upravo slovenske župe iz zaleđa Rijeke, to je Trnovo s okolicom, najviše doprinose održavanju sjemeništa i drugih biskupijskih institucija.

Kada zbog lošeg zdravlja nije više sam propovijedao vjernicima – prema ondašnjoj tradiciji neposredno prije mise – još je uvijek misio, a propovijed je povjerio kapelanima. Tako u svojim uspomenama svjedoči Vladimir Pirihi (1921.), jedini živući slovenski svećenik nekadašnje Riječke biskupije, sada u mirovini u Postojni (župnik i dekan 1965.-2001.).⁶

3. Pastoralni rad

Pored solidnog humanističkog i teološkog odgoja u doba Austro-Ugarske Monarhije, kojoj su onda pripadali ovi krajevi, mladi je svećenik Jamnik imao pred očima primjer takozvanog Jegličeva pastoralnog modela. Anton Bonaventura Jeglič (1850.-1932., ljubljanski biskup 1898.-1930.), crkveni, intelektualni i društveni vizionar, imao je pred očima viziju pastora koji gradi na osnovama individualnog pristupa, poštovanju osobe, brizi za njezin cjelovit odgoj, pripremi mladeži na brak i pastoralu obitelji; jednaku pozornost posvećuje izgradnji crkvene zajednice, crkvenim udrugama i bratovštinama, takozvanom kategorijalnom pastoralu, društvenoj (čak političkoj) ulozi i djelatnosti Crkve, njezinu zalaganju za obnovu svijeta u Kristu i Mariji.⁷ Takvu je viziju imao Jamnik već u početnim godinama svećeništva u Trstu, kasnije u Slivju i Trnovu, gdje su

6 Osobna svjedočenja V. Pirihi (25. 7. 2006.). Svoje je uspomene na K. Jamnika opširnije napisao Melhior Golob (1915.-2005.), svećenik Ljubljanske (nad)biskupije, koji je kao progranik ratne godine (1941.-1945.) proživio kao kapelan u Trnovu. Usp. Melhior GOLOB, *Zdrava pamet, moćna vera*, Ljubljana, 1999., str. 31-45.

7 Razni autori i njihovi prilozi (B. Kolar, M. Smolik, B. Košir, V. Potočnik, A. S. Snoj, V. Melik, S. Granda, R. Valenčič i drugi), u: Edo ŠKULJ (ur.), *Jegličev simpozij v Rimu* (Zbornik), Slovenska teološka akademija v Rimu – Mohorjeva družba v Celju, Celje, 1991.

već postojali modeli ovoga pastoralara.⁸ Svoje je snage posvećivao i kulturnom odgoju vjernika, osobito mladeži.

Jegličev model koji se početkom 20. stoljeća proširio na dekanate koji su nakon Prvog svjetskog rata pripadali Tršćansko-koparskoj biskupiji, odnosno Goričkoj nadbiskupiji (prvoj su pripali dekanati Trnovo i Postojna, drugoj dekanat Vipava), bio je vrlo uspješan. Vjerski je život dobio polet, duhovna zvanja – svećenička i redovnička – bila su brojna.⁹

No ne možemo zaobići važan, čak ključan trenutak u životu K. Jamnika. Počeci fašizma stvorili su u tim krajevima mnoštvo problema: kako očuvati narodni i vjerski identitet puka, kakav odnos Crkva mora zauzeti prema civilnim vlastima koje su se povezivale u svrhu talijanizacije javnoga života, iseljavanje stanovništva i sl. S tim problemima susreo se Jamnik već u počecima svećeničkoga rada, napose pak u riječkom razdoblju svoga života, za vrijeme biskupa Antonia Santina (1933.-1938.). Latinski odnosno talijanski jezik u Crkvi, talijanski u školi i kod vjeronauka, zabrana glagoljice te slovenskog i hrvatskog jezika stvarali su napetosti između biskupa i svećenstva koje se pozivalo na tradiciju (»ab immemorabili«), koju je A. Santin nazivao »abuso« - »zloupotreba«. Problem se zaoštravao čak prijetnjom suspensionis a divinis, pa i samom suspenzijom. Navodimo nekoliko primjera: svećenik Rafael Morel (Zagorje, 1935.) suspendiran je jedan tjedan zbog toga što je ordinarijatu slao zapisnik o svećeničkom susretu (koroni) na slovenskom jeziku;¹⁰ Milan Grlj otklonio je poučavati hrvatsku djecu na talijanskom jeziku (Brgud, 1934.), dok je Franc Rožič radije napustio župu nego ispunio bisku-

8 Dekanat Trnovo bio je do 1830. dio Tršćansko-koparske biskupije, nakon toga, zajedno s dekanatima Postojna i Vipava, pripao je Ljubljanskoj biskupiji.

9 U vrijeme K. Jamnika mlade su mise imali: Vladimir Šircelj i trapist Bonifacij (Jožef) Valenčič (1937.), kapucin Anton Mavrič (1936.), Zvonko Perkan (1938.), Danilo Perkan (1941.), Joško Skok (1945.), Franc Gombač (1946.), nešto kasnije Joško Kovačič, franjevci Ciril (Frane) i Metod (Stano) Brlek te Jože Kunčič (1952.). Trapist Franc Škrlj (1935.?) napustio je svećeništvo 1945., dok su brojne domaće djevojke ušle u samostan školskih sestara De Notre Dame u Trnovu i u druge samostane ondašnje Italije. Usp. *Letopis Crkve na Slovenskem 2000*, Ljubljana, 2000., str. 869-871 i 1260.

10 Prim. Lavo ČERMELJ, *Slovenci in Hrvatje pod Italijo med obema vojnama*, Ljubljana, 1965.; ISTI, *Il vescovo Antonio Santin e gli Sloveni e Croati delle diocesi di Fiume e Trieste-Capodistria*, Ljubljana, 1953., str. 61-65; ISTI, *Slovenci in Hrvatje pod Italijo*, Ljubljana, 1938.

povu naredbu (Podgraje, 1934.).¹¹ Iste je godine A. Santin posjetio papu Pija XI. i od njega tražio rješenje tog pitanja. Dobio je naputak da nacionalno pitanje nikako ne smije imati prednost pred vjerskim i pastoralnim pitanjima. Stoga biskup Santin svećenicima poručuje zabranu liturgije na slavenskom (slovenskom, hrvatskom) jeziku.¹² Ne smijemo zaboraviti da su trojica Jamnikovih prethodnika – Jožef Kržišnik (1926.), Janko Dolenc (1926.-1929.) i Jožef Tabacky (1929.-1935.) doživljavali prijetnje, pa čak i progon (J. Tabacky) sa župe od strane civilnih i crkvenih vlasti zbog svoje vjernosti narodu i dosadašnjoj pastoralnoj praksi. Svećenici su bili solidarni u svojim stavovima, premda su postojali pokušaji da ih se razdijeli. A. Santin je pozivao svećenike jednoga za drugim da potpišu spremnost u ispunjavanju njegovih zahtjeva i u određenom roku (do 1935. godine) ispune njegove naredbe. Zbog manjka domaćih svećenika i njihove neposlušnosti Santin je od talijanskih biskupa (iz Padove, Siene i drugih biskupija) tražio da mu šalju svećenike koji će znati jedino talijanski jezik.¹³

U vrijeme biskupa U. Camozza koji je došao 28. listopada 1938., problem se smirio,¹⁴ no skoro su nadošle ratne godine s novim problemima. Subraći svećenicima i vjernicima Jamnik je svojom mudrošću i razboritošću bio velika pomoć.

4. Imenovanje za apostolskog administratora

Ljudskim i svećeničkim kvalitetama potrebno je pripisati razlog što je K. Jamnik 1. kolovoza 1947., nakon odlaska biskupa Uga Camozza u Italiju 3. kolovoza 1947., bio imenovan apostolskim administratorom s pravima rezidencijalnoga biskupa.¹⁵ Sigurno je pri

11 Usp. Lavo ČERMELJ, *Il vescovo Antonio Santin...*, str. 14; ISTI, *Slovinci in Hrvatje pod Italijo...*, str. 225, 228.

12 Usp. Lavo ČERMELJ, *Slovinci in Hrvatje pod Italijo...*, str. 226-227. Usp. *Bolletino del Clero della Diocesi di Fiume* (1. 6. 1934.).

13 Usp. Lavo ČERMELJ, *Slovinci in Hrvatje pod Italijo...*, str. 228-230.

14 Usp. Franc KRALJ, *Versko in cerkveno življenje v dobi dozorevanja slovenskega naroda, u: Metod Benedik (ur.), Zgodovina Cerkve na Slovenskem, Mohorjeva družba, Celje, 1991.*, str. 192 (173-194).

15 Marko MEDVED, *La Chiesa cattolica a Fiume (1920-1938): Amministratori apostolici e vescovi di una diocesi plurinazionale in epoca fascista*, Pontificia Università Gregoriana, Roma, 2008., str. 194; A. ŠKERL, nav. dj., str. 566. Kao datum imenovanja K. Jamnika neki navode 27. 3. 1947.

tome velik utjecaj imao biskup U. Camozzo koji je Jamnika visoko cijenio.¹⁶ Imenovanje mu je javio tadašnji apostolski nuncij u Jugoslaviji Joseph Patrick Hurley (1894.-1967., nuncij 1945.-1950.). Neki tvrde da mu je bilo ponuđeno i biskupsko ređenje koje je – vjerojatno iz zdravstvenih razloga – Jamnik otklonio.¹⁷ Jamnik i nakon imenovanja ostaje župnik i dekan u Trnovu. Je li se kanio preseliti na Rijeku, nije poznato. Vrijeme njegove administracije bilo je kratko i ispunjeno mnogim drugim problemima. Navodimo samo neke.

1. Najprije manjak svećenika. Talijanski svećenici otišli su zajedno s biskupom Ugom Camozzom. Ostali su redovnici, kapucini i salezijanci u gradu te slovenski svećenici. Na biskupski ordinarijat došao je dr. Ivan Dukić koji se vratio iz župe Sesvete u Zagrebačkoj nadbiskupiji; kancelar je postao mr. Danilo Perkan.¹⁸ Jedan ili drugi dolazili su jedanput ili dvaput mjesečno u Trnovo noseći akte koje je Jamnik potpisivao. Službu tajnika obavljao je Vladimir Piriš (rođen 1921., zaređen 1946.) kojemu je Jamnik napisao svoj prvi dekret (na klasičnom latinskom jeziku) za kapelana u Trnovu (18. 8. 1947.), kasnije kao vicarius substitutus (29. 8. 1949.) za slučaj da se njemu dogodi nešto nepredvidljivoga, budući da je već godine 1948. doživio lagani moždani udar.

2. Među prvim zadaćama novog administratora bilo je osnivanje Bogoslovnog sjemeništa i Visoke bogoslovne škole. Nacrt za Visoku bogoslovnu školu već je bio pripremljen; pripremili su ga dr. Ivan Dukić i Božo Milanović, Jamnik je dao svoj potpis, zajedno sa

(usp. Marija ČIPIĆ REHAR, *Cerkev in oblast na Primorskem v letih 1945-1953*, str. 154; Ivan SIMČIČ, *Župnija Jelšane med državami in sistemi* (diplomski rad, rukopis), bez oznake godine izlaska, vjerojatno 2004.-2005.!). Do Trsta je U. Camozzo u taksiju pratio Vladimir Piriš, tada podravnatelj na biskupiji (osobno svjedočenje V. Piriha).

16 Na osobnu fotografiju, format razglednice, koju je U. Camozzo poklonio K. Jamniku, napisano je: Al Rev. Msgr. Carlo Jamnik in segno di stima e di fraterno affetto benedicendo U. Camozzo l. 8. 1947«. Usp. *ŽA Trnovo – Kronika II*.

17 Tako navode L. ŠKRLJ, nav. dj., str. 566; Melhior GOLOB, nav. dj., str. 33, i V. Piriš (osobno svjedočenje).

18 Danilo Perkan, rođen u Trnovu (1914.), zbog političkih i vjerskih prilika inkardiniran je u Ljubljansku biskupiju. Studirao je na Teološkom fakultetu u Ljubljani i postigao magisterij iz Svetoga pisma (mentor prof. Andrej Snój). Na Jamnikov poziv vratio se u domaću biskupiju.

senjskim biskupom dr. Viktorom Burićem.¹⁹ To je bio važan događaj za formaciju domaćeg svećenstva. Za vrijeme biskupa A. Santina i U. Camozza bogoslovi su odlazili na teološki studij u Veneciju kako bi tamo dobili isključivo talijansku formaciju. Čak je i Gorica, gdje su desetljećima studirali talijanski, furlanski, slovenski i hrvatski bogoslovi, bila nepoželjna. U pomanjkanju domaćeg klera, u Rijeku su kasnije dolazili kandidati iz drugih biskupija tadanje Jugoslavije s nakanom da budu inkardinirani u Riječku biskupiju. No dolazili su i oni koji iz različitih razloga – političkih, osobnih, kao kasnija zvanja – nisu smjeli ili nisu mogli studirati u svojim biskupijama; među njima bili su brojni kandidati iz Slovenije.²⁰

3. Kako je moguće razabrati iz protokola biskupskog ordinarijata u Rijeci te svjedočenja V. Piriha, najviše posla i akata bilo je u vezi sa ženidbenim parnicama, odnosno potvrdama o smrti ili izginuću muževa na raznim vojnim frontama. Tako su žene bile slobodne za sklapanje novog crkvenog braka, ako su imale ovu nakanu.

4. Problem koji je tih godina zaokupljao biskupe i administratore u svim biskupijama nove Jugoslavije bili su odnosi između Crkve i državnih vlasti. Pitanje se napose doticalo svećeničkih udruga, u Sloveniji staleškog Ciril-Methodijskog društva slovenskih duhovnikov. Pitanje je bilo goruće; nijedan biskup (administrator) nije htio niti je mogao rješiti problem neovisno o drugim ordinarijima, što bi imalo za posljedicu mogućnost izigravanja od strane državnih vlasti. Nakane nove vlasti bile su očite: osnivanje nacionalne Crkve, neovisne o Vatikanu, koju bi lakše nadzirala i priključila svojemu vlaku. Vlast je od svećenika (biskupa) u Sloveniji zahtijevala da prizna ulogu Osvobodilne fronte (OF), podržava osnivanje staleškog svećeničkog društva i njezina biltena. Slovenski su se ordinariji – biskupi

19 Usp. Ivan DEVČIĆ, *Bogoslovno sjemenište i Visoka teološka bogoslovna škola u Rijeci od 1947. do 1990.*, u: Mile Bogović (ur.), *Visoko školstvo na području Riječko-senjske metropolije, Kršćanska sadašnjost – Teologija u Rijeci, Zagreb – Rijeka, 1999.*, str. 272-274.

20 Usp. Ivan DEVČIĆ, *Bogoslovno sjemenište i Visoka teološka bogoslovna škola u Rijeci od 1947. do 1990.*, str. 271-320. Među Slovencima navedeni su: dr. Alojz Rant, Franc Kovač, Ivan Koren, Danilo Cimprič, Jože Kunšek, Gašper Prelec, Joško Berce, Bogdan Bric, Štefan Strle, Ciril Zajec i drugi.

A. Vovk i M. Držaničnik te administrator K. Jamnik – dogovorili kako podršku neće dati, no društva neće zabraniti, dok za Mihaela Toroša, apostolskog administratora slovenskoga dijela Goričke biskupije, nisu znali kakvo mišljenje zagovara. Novi administrator Porečko-pulske biskupije Dragutin Nežić, koji je naslijedio M. Toroša kao istarski (pazinski) administrator, osobno je radi tog pitanja navratio kod K. Jamnika, A. Vovka i M. Držečnika (1948.). Usprkos konspirativnom značenju sastanka (D. Nežić je došao u civilnom odijelu) vlast je D. Nežića i L. Jurcu, koji ga je pratio, legitimirala na željezničkoj stanici u Ilirskoj Bistrici i to samo njih dvojicu. OZNA je svakako bila obaviještena i o Nežićevu posjetu ljubljanskom administratoru A. Vovku.²¹

Svjedoci (tadašnji kapelan Vladimir Pirih, susjedi župnog stana u Trnovu Andrej Brlek i Marica Brlek Novak) svjedočeda su pripadnici OZNA-e (UDBA-e) često dolazili kod Jamnika unatoč njegovoj bolesti. Sačuvana je bilješka OZNA-e kako je Jamnik dao preporuku svojim svećenicima da se mogu upisati u društvo (CMD), što nije odgovaralo istini; »preporuka« je, naime, bila konstrukt političke vlasti. Na Jamnikov zahtjev, da kod razgovora bude uvijek prisutan jedan svećenik, OZNA nije pristala.²²

Jamnik je već za vrijeme rata bio svjestan kakve nacрте ima revolucija koja se sakrivala pod nazivom »Osvobodilna fronta« (OF). Za vrijeme sprovoida župnika Viktora Perkana, koji je poginuo pod strijelom nepoznatog mladića (!), Jamnik je, obavljajući njegovu sahranu u Jelšanama (9. 5. 1945.), rekao: »Ako je to slučaj, onda ostaje slučaj. No, ako se budu primjeri panavljali, onda se radi o ideologiji koja ima svoje nacрте.«²³ To se, nažalost, ostvarilo. Skoro će poginuti, odnosno nestati Miroslav Bulešić i Alojzjij Kristan.²⁴ Svećenike koji su u dobroj vjeri ili su pak naivno surađivali s novom vlašću (Franc Škrlić, Alojz Kristan, Milan Grlj) znao je otvoreno opomenuti da se radi o velikoj prijevari koju ne smiju podržavati.

21 O tim podacima usp. Anton VOVK, *V spomin in opomin*, str. 17 i 464.

22 Razgovor s V. Pirihom (25. 7. 2006.).

23 Razgovor i svjedočenje V. Piriha (25. 7. 2006.).

24 Usp. Tamara GRIESSER-PEČAR, *Cerkev na zatožni klopi*, str. 506, 507-509.

5. Završne misli

Prikaz života i rada K. Jamnika u stvari je na ovome simpoziju iznimka koju bi zaslužili svi biskupi, odnosno administratori Riječke biskupije od njezina početka do danas. Tek tada bismo mogli uspoređivati njihov rad i ulogu s obzirom na prilike koje su se tako često mijenjale: počeci biskupije, vrijeme fašizma i komunističke ideologije te nove prilike nakon političkih i društvenih promjena u 90-im godinama prošloga stoljeća.

Dvogodišnja služba apostolskog administratora nije pružila prilike za velika djela i nacрте. Imajući u vidu heterologno područje i stanovništvo – hrvatsko, slovensko i talijansko – pastoralni je rad bio vrlo složen. Vjerski je život sigurno bio na najvišoj razini u slovenskom zaleđu gdje je, kako je navedeno, bio uzor takozvani Jegličev model pastoralnog rada koji još danas pokazuje svoju izvrsnost i suvremenost. Dragačije je bilo u gradskim i prigradskim sredinama (grad Rijeka, turistička središta Opatija, Lovran) gdje se počeo razvijati novi, gradski, privredno-industrijski i turistički mentalitet.

U doba fašizma i komunističke vlasti mjesna Crkva morala se boriti na dvjema frontama što je otežavalo uspješan pastoralni rad. U tom primjeru možemo primijeniti konstataciju Jakoba Ukmara (1878.-1971.), uglednog tršćanskog svećenika, teologa i društvenog djelatnika, martira – mučenika i svjedoka događaja u Lanišću godine 1947., sluge Božjega, da su dvije fronte, s kojima se suočavala Crkva, slabile njezinu pastoralnu moć.²⁵ Razumljivo je stoga da sadašnje vjersko stanje u svim tim krajevima nosi vidljive posljedice prošlosti. Međutim, kako u osobnom životu pojedinca tako i u životu neke institucije potrebno je imati pred očima da Crkva u svim vremenima i uvjetima života ne prestaje biti narod Božji, sakrament, znak i oruđe najtješnjeg sjedinjenja s Bogom (usp. LG 1).

²⁵ Usp. Edo ŠKULJ (ur.), *Ukmarjev simpozij v Rimu* (Zbornik), Slovenska teološka akademija v Rimu – Mohorjeva družba v Celju, 2006.

Izvori i literatura:

NAR - Nadbiskupijski Arhiv Rijeka (Protokoli).

ŽA Trnovo – Kronika II.

Čermelj, Lavo, *Il vescovo Antonio Santin e gli Sloveni e Croati delle diocesi di Fiume e Trieste-Capodistria*, Ljubljana, 1953.

Čermelj, Lavo, *Slovinci in Hrvatje pod Italijo med obema vojnama*, Slovenska Matica v Ljubljani, Ljubljana, 1965.

Čipić Rehar, Marija, *Cerkev in oblast na Primorskem v letih 1945-1953*, Družina, Ljubljana, 2007.

Devčić, Ivan, Bogoslovno sjemenište i Visoka teološka bogoslovska škola u Rijeci u razdoblju komunizma (1947.-1990.), u: Mile Bogović (ur.), *Višoko školstvo na području Riječko-senjske metropolije*, Kršćanska sadašnjost – Teologija u Rijeci, Zagreb – Rijeka, 1999., 271-320.

Golob, Melhior, *Zdrava pamet, moćna vera*, Družina, Ljubljana, 1999.

Giesser – Pečar, Tamara, *Cerkev na zatožni klopi. Sodi procesi, administrativne kazni, posegi »ljudske oblasti« v Sloveniji od 1943. do 1960.*, Družina, Ljubljana, 2005.

Kralj, Franc, Versko in cerkveno življenje v dobi dozorevanja slovenskega naroda, u: Metod Benedik (ur.), *Zgodovina Cerkve na Slovenskem*, Mohorjeva družba, Celje, 1991., 173-194.

Medved, Marko, *La Chiesa cattolica a Fiume (1920-1938): Amministratori apostolici e vescovi di una diocesi plurinazionale in epoca fascista*, Pontificia Università Gregoriana, Roma, 2008.

Požar, Tone, Sain msgr. Mihael Izidor OSB, u: *Primorski slovenski biografski leksikon*, III. knjiga, Gorica (Italija), 1986.-1989., 477-490.

Škerl, Lojze, Jamnik Karel, u: *Primorski slovenski biografski leksikon*, I. knjiga, Gorica (Italija), 1981., 566.

Vovk Anton (ur. Blaž Otrin), *V spomin in opomin*, Družina, Ljubljana, 2003.

Osobna svjedočenja (2007.-2008.): Vladimir Pirih, Postojna (r. 1921.), Anka Mikuletič – Valenčič, Ilirska Bistrica (r. 1929.), Jadran Tomšič, Ljubljana (r. 1925.), Andrej Brlek, Ilirska Bistrica (r. 1929.), Marica Brlek – Novak, Koper (1931.); osobne uspomene autora rasprave na K. Jamnika.

RIASSUNTO:

Dopo la dipartita dell'ultimo vescovo della diocesi di Fiume Ugo Camozzo nell'agosto del 1947, la Santa Sede nominò quale amministratore apostolico della diocesi il sacerdote e decano di Trnovo, mons. Karel Jamnik. Egli amministrò la diocesi per due anni in un contesto alquanto difficile. Si trattava di una diocesi eterogenea perché formata da tre nazionalità-croata, slovena ed italiana. Questo difficile biennio in cui la Chiesa, già di per sé affaticata da due decenni in cui si trovò di fronte il fascismo italiano ed il nazismo germanico, ora subiva il regime comunista. Tali circostanze non permisero a Karel Jamnik di affrontare o pianificare grandi opere ecclesiali. Nell'attività dell'amministratore apostolico va sottolineata la preoccupazione per trovare i sacerdoti per la diocesi di Fiume dato che gran parte del presbiterio italiano non vi era più; la creazione del seminario interdiocesano a Fiume nell'autunno del 1947; i difficili rapporti con lo stato soprattutto il problema delle organizzazioni sacerdotali filogovernative. Dalla visione dei protocolli della cancelleria vescovile si apprende che la maggior parte degli atti si riferiva agli attestati di morte per i mariti scomparsi in guerra.

Parole chiave: Karel Jamnik (1891-1949), amministratore apostolico della diocesi di Fiume (1947-1949), attività pastorale, fascismo e comunismo, priorità pastorali, dopoguerra.

